

Yrd. Doç. Dr. Defne Özonur*

Türkiye’de ‘Yeni Orta Sınıf’ Üzerine Bir Analiz: İssız Adam; ‘Yuppie’ Alper

Özet

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de özellikle ‘80’li yıllardan itibaren artan ekonomik küreselleşme ile kendine özgü özellikleri ve farklı hayat tarzı ile birlikte diğer sınıflardan farklılaşan bir “yeni orta sınıf”tan bahsedilmektedir. İşlerindeki başarıları ve titizlikleri, bireysellikleri, farklı ve elit zevkleri vb. nitelikleri ile birlikte bu sınıf, yaşadıkları gerilimler ile de diğer sınıflardan ayrılırlar. İssız Adam filmindeki başrol erkek karakter olan Alper’in konumu incelendiğinde tam da bu sınıfa özgü niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu çalışmada günümüz dünyasında çevremizde görmeye alışık olduğumuz bu karakter, yeni orta sınıf kavramı altında analiz edilmektedir. Filmde Alper’in yaşadığı çelişkiler ve ıssızlığının nedeni çok açık bir şekilde gösterilmez iken, bu sınıf incelendiğinde bu neden de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla çalışmanın temel amacı, bu karakterin konumunu, yaşadığı çelişkileri ve ıssızlığının nedenini içinde bulunduğu sınıf bağlamında analiz etmektir. Ortaya çıkacak sonuç, aynı zamanda bu sınıfın temsilcilerinin Türkiye’deki konumunu göstermesi açısından önemlidir.

Abstract

In Turkey, like in many other countries, a “new middle class” with authentic characteristics and different life style has emerged with the increased economic globalisation especially after 1980’s. With their success and meticulousness in their career, different and refined tastes and the tensions they suffer, members of this class differs from others. When examined, the position of Alper who is the main male character of the movie ‘İssız Adam’, seems to have the characteristics of this class. This character, which we are familiar to see around us in today’s world, is studied in the context of the new middle class concept. While the contradictions Alper experience and the causes of his desolation are not disclosed explicitly in the movie, the analysis of his class brings the reason on the scene by itself. Thus, the main objective of this study is to analyse the position of this character, the contradictions he experience and the reason of his desolation in the context of the class he belongs. The conclusion of the study is important because it points out the position of the members of this class in Turkey.

* Yeditepe Üniversitesi İletiflim Fakültesi
defnenur@gmail.com

Giriş

Özellikle 1980'li yıllardan itibaren küresel gelişmelere bağı olarak ortaya çıkmış yeni bir sınıfın varlığından söz edilebilir. İngilizce “*Yuppie*” yani “genç” (young), “kentli” (urban) ve “profesyonel” (professional) sözcüklerinin ilk harfleriyle anılan terim daha önceki sınıflardan farklılaşan bir “yeni orta sınıf”ı tarif etmek için kullanılmaktadır. Bu yıllarda özellikle hizmet sektöründe yer alan işlerindeki başarıları, yaşam tarzları, farklı bakış açıları ve beğenileriyle diğer sınıflardan ayrılan bu sınıfın temsilcilerini Türkiye’de olduğu gibi küreselleşme sürecinde yer alan pek çok ülkede görmek mümkündür.

Son dönem Türk sinemasında gerek sağladığı gişe hâsılatıyla gerek müzikleriyle gündeme yerleşmiş bir film olan *Issız Adam* (Çağan Irmak, 2008) aynı zamanda gözler önüne serdiği farklı bir karakter dolayısıyla da çeşitli açılardan incelenebilir. Bu karakter pek çok kişi tarafından “bizden biri” olarak tanımlanıp çevrelerindeki ıssız adamları saymaya başlayan ve bu yeni insan tipini bize gösterdiği için filmi hayranlıkla olumlayan izleyiciye göre, Türk sinemasında görmeye çok da alışık olmadıkları farklı bir karakterdir. Çünkü bilindik alt, üst ya da orta sınıfın temsilcisi değildir. Film, yeni orta sınıfın bir temsilcisi olan Alper’in, içinden kopup geldiği alt, orta sınıf ile duygusal anlamda arada kalmışlığı üzerine kuruludur. Temel çatışma diğer sınıfın bir temsilcisi ile yaşadığı ve mutlu sonla bitmeyen bir aşk ilişkisi üzerine kurulu olduğundan, bu çatışmanın nedenlerinin çözülmesi, bu sınıfların özellikleri üzerinden yapılacak bir analiz ile mümkün olacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, film ile ortaya çıkarılan ve “ıssız” olarak nitelenen bu

karakterin film içindeki konumunu, ıssızlığının nedenlerini ve duygusal çıkmazlarını, temel olarak yeni orta sınıf kavramı üzerinden analiz etmektir. Bu analiz aynı zamanda dolaylı olarak bu sınıfın Türkiye’deki konumu üzerine olacaktır. Çünkü film, geçtiği mekan, sunulan hayat tarzları ve karakterin özellikleri üzerinden incelendiğinde bu sınıfın hayat tarzı ve içinde bulunduğu konum (ailesinin hayat tarzı ile kendisinininki arasında yaşadığı çelişkiler, bu sınıfın Türkiye’deki geleneksel hayat tarzına mesafeli yaklaşımı, ‘ıssızlık vs.) ile ilgili Türkiye üzerinden bir değerlendirmeyi de mümkün kılmaktadır. Bu nedenle önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışmada öncelikle filmin konusu kısaca gözden geçirildikten sonra, yeni orta sınıfın özellikleri incelenecek ve filmin başrol erkek karakteri ile yakın çevresi, Türkiye’de var olan ve son dönem ortaya çıkmış sınıflar üzerinden bir analize tabi tutulacaktır.

Issız Adam

Film, evli bir çiftle filmin başrol erkek karakteri olan Alper’in bir seks partisi için yaptığı planla başlamaktadır. Alper’in son derece özgür cinsel tercihlerinin sergilendiği bu sahneden sonra, ‘70’lerden kalma bir taş plak dinlediği için oldukça da duygusal olduğu çağrıştıran karakterin içinde bulunduğu çelişki daha ilk sahnede kendini göstermektedir. Çalan bu müzik eşliğinde Alper’in hayatı üzerine bir gezintiye çıkan izleyici, Alper’in son derece temiz, iyi giyimli bir insan olduğunu, muhtemelen bekar yaşadığını, temiz, zevkli döşenmiş ve modern bir eve sahip olduğunu anlar. Evinde çıkıp işine giden Alper’in restore edilmiş eski bir apartmanının alt katında, muhtemelen daha ilk sahneden Beyoğlu olarak tahmin ettiğimiz bir mekanda restorantı vardır: “Leblon Restaurant”. Bu, son derece

modern döşenmiş restaurantın sahibi olan Alper aynı zamanda baş aşçıdır. İşinde titizdir ve yanında çalışanlarla iyi geçinmektedir. Geceleri hayat kadınları ile para karşılığı ilişkiler yaşayan Alper'in eskiden daha sert davrandığı bu kadınlarla birlikte ilişkiden sonra en azından birlikte müzik dinleyip bir şeyler konuşma ihtiyacı duymaya başlaması kadınlar arasında yaşlandığı yönünde dalga konusu olur. Bu, bir anlamda Alper'in biraz değiştiği, ilişkiler açısından daha duygusal bir döneme girdiğinin de göstergesi sayılabilir. Zaten çok geçmeden aşık olacaktır.

Evinde sürekli taş plaklar dinleyen Alper, '70'li yıllardan kalan ve son derece nadir bulunan plakları toplamaktadır. Çok az kişinin sahip olduğu bu plakları biriktirmek oldukça elit bir zevk olarak görünmektedir. Bu plakları bulabilmek için sürekli gittiği anlaşılabilir bir pasaja gittiğinde bir dükkanda bir kızla yani Ada ile karşılaşır. Ada, Thomas Hardy'nin "Çılgın Kalabalıktan Uzak" kitabını aramaktadır. Kitabı bulamayan Ada dükkandan çıkar. Ancak ondan çok etkilenen Alper, kitabı bir kitapçıdan alarak peşine düşer ve kitabı hediye ederek tanışır. Kendisine ait bir dükkanı olan ve burada çocuklara kostümler diken Ada'nın tek başına yaşadığı, daha önce yaşadığı çeşitli ilişkilerden darbeler aldığı ve genellikle terk edildiği anlaşılmaktadır. Alper'in ısrarları sonucunda akşam yemeği davetini kabul eder. Alper'in yaptığı yemekleri yiyen çift birlikte güzel bir gece geçirdikten sonra ateşli bir sevişme başlar. Daha önce para karşılığı kadınlarla birlikte olduğunu ve bu ilişkilerde oldukça duygusuz olduğunu gördüğümüz Alper, ilk defa duygusal bir birlikteliğin ardından heyecana kapılır ve başarılı olamaz. Ertesi sabah birlikte uyanmanın yani bir ilişkinin başlamasının ağırlığı Alper'e fazla gelir ve Ada'ya soğuk davranır. Bunun üzerine

kendini toparlaması ve kırılan Ada'nın gönlünü alması fazla sürmez.

Bu arada Mersin'de bulunan annesiyle arada bir telefonla görüşen Alper'in bir ablası ağabeyi ve yeğenlerinin olduğunu ve hepsinin Mersin'de geleneksel diyebileceğimiz bir hayat sürdüğünü görürüz. Yaptıkları telefon konuşmasında Alper'in bulunduğu mekan ve hayat tarzı ile ailesinin bulunduğu mekan ve hayat tarzı oldukça farklı olduğu görülür. Bu farklılık tümüyle farklı sınıflara ait olduğunun da göstergesidir. Aile geleneksel orta sınıfa ait iken Alper bu sınıftan yaşam tarzıyla farklılaşan "yeni orta sınıf" üyesidir. Annesi, çocukları ve torunlarıyla dantellerle kaplı bir odada akşam oturmasında, keyifle hep birlikte çaylarını yudumlarlarken, Alper kendi modern bir tarzda döşeli evinde, yalnız ve farklı tercihleriyle bütünüyle farklı bir hayat sürmektedir. Bu hayatın içinde annesinden gelen telefonlara bakmaya bile her an kendini hazır hissetmeyen Alper, annesinin bir düğün için yanına gelmesine de çok memnun olmaz. Aralarında ki ilişki sanki öyle olması gerektiği için sürmektedir. Bu daha çok annesine arada bir para gönderme ve ilgilenme sorumluluğudur. Ciddi bir duygusal bağlantının olduğuna dair bir izlenim verilmez. Annesinin gelirken memleketten getirdiği sarmalara ve çeşitli yiyeceklere de karşı çıkar. Annesi ve Ada çok iyi anlaşır ve birlikte alışverişe, gezmeye ve düğüne giderler. Ancak Alper bu paylaşımların hiçbirinde yer almak istemez ve annesi gittikten sonra Alper'in aklı başına gelir ve fark eder ki aslında Ada ile yaşadığı bu yakınlaşma kendisine ait olmayan bir yaşantıya aittir. (Ayaz 2009: 79). Bu ayrılık Alper için bir anlamda özüne dönüştür.

Ayrıldıktan sonra Ada'yı çok düşünüp özlemle ansa da tekrar geri dönmeyi, evlenmeyi ve düzenli bir hayat kurmayı göze ala-

maz. Yıllar sonra karşılaştıklarında, Ada'nın evlenip İngiltere'ye yerleştğini ve bir çocuk sahibi olduğunu öğrenir. Yani Ada'nın hayatında çok şey değişmiştir. Ancak Alper hala bıraktığı Alper'dir: Tek başına ve nereye gitmeyi bilmeyen.

Tüm bu özellikleri ile birlikte Alper; iyi bir işi ve geliri olan, özgür bir hayat süren, farklı cinsel tercihleriyle özgür denebilecek bir düşünceye ve aynı zamanda elit zevklere sahip ancak bir o kadar da yalnız bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğe göre ıssız kelimesi “yalnız, kimsesi olmayan” anlamına gelmektedir (Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 1983: 549). Peki neden ıssızdır Alper? Film bu sorunun cevabını Alper'in hayat tarzının içine sığdırırken çok da fazla ayrıntıya girmemektedir. Yani izleyicinin kafasında bu ıssızlığın nedeni neden böyle bir hayatı tercih ettiği çok net oturmamaktadır. Karakterle ilgili bu boşluk çeşitli sinema yazarları tarafından da eleştirilmiştir. Bu eleştiriler karakterin ıssızlığının nedenlerinin filmde tam olarak gösterilmemesi açısından önem kazanmaktadır. Oğuz Ayaz karakterin filmdeki bu durumunu şöyle açıklamaktadır:

“Bir grup seks tecrübesiyle başlayan film, gençlerin çılgınca eğlendiği partileri taşıyor beyaz perdeye, bilmediğimiz bu kahramanımız tanımadığımız bu mekânlarda gezindikçe, kendisine ve filme dair sorularımız artıyor. Bu rahat adam neden yalnız kalmayı tercih ediyor? Bu sevgisizlik, bağlanma korkusu nereden geliyor? Büyük şehrin kiri pası, yozlaşan ve yozlaştıran ilişkiler ağının içerisinde durmayı seçmiş bu adamın ıssızlığına dair hiçbir şey söylemiyor film bize, ıssız işte deniyor. Denilebilir ki, kapitalist toplum içerisinde insanlar aslında

hiç de kendilerine ait olmayan kimlikleri benimseyerek yaşamlarını sürdürüyorlar. Yani olmak istediğin ya da olmaya çabaladığın gibi değil de olman istenilen adam veya kadın olarak bulabiliyorsun kendini İstanbul'un kalabalık sokaklarında. Denilebilir ki Alper zaten kendisini bu hale getiren şartların farkında ve bilincinde değil, seyirci de olmayıversin ne kaybeder. Öncelikle bu durum seyirciye filmin yönetmeninin de tanımadığı bir karakter ile yola çıktığını düşündürüyor. Geceleri kurt adam edasıyla yaşadığı cinsel ilişkiler ile tatmin olan bu adam, güdüzleri mahallesinin ve restoranının naif sevecen delikanlısı haline bürünüyor. Bu tanımadığımız adamın kurduğu bütün ilişkiler ve tavırları eklektik ve anlaşılmaz geliyor filmi izlerken. Böyle bir adamın nasıl olup da eski kırk beşliklere delicesine tutkulu bir adam olduğunu anlamıyoruz, üzerinde abartılı gece makyajı gibi duruyor aradığı bir plağı bulduğu anda attığı sevinç çığlığı. Belki günümüz popçularına ait herhangi bir duygu taşımayan parçalar daha çok yakışacak kendisine geceleri hiç bir kadın ile uyayamama durumu hisli popçumuz Serdar Ortaç'ın “yatağımı kimse ile paylaşmam” deyişini hatırlatmışken hazır” (Ayaz 2009: 80).

Can Ahıska ise bu ıssızlığa ekonomik temelli bir açıklama getirmektedir:

“Kendi işletmesinde annesinden utanması ise geç kapitalistleşmiş ülkenin, sınıfların oturmadığı, sınıflar arası sosyal ve kültürel mobilitenin hâlâ istisna kabul edilemeyecek kadar yoğun yaşandığı toplumların geleneksel bir burjuva davranış kalıbıdır. Açıkçası geç kapitalistleşmiş ülke burjuvasının alt yapı ile üst yapı arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan duygusal sorunlarının gerilimlerinin gös-

tergesidir diye de yorumlanabilir bu karakter” (Ahıska 2009: 78).

Beste Atvur da karakterin bu açıdan çok sağlam bir şekilde yansıtılmadığını şu şekilde belirtmektedir:

“Çağan Irmak, Alper’in sıkıntısını anlatmakta sınıfta kalmış görünüyor. Beyoğlu’nu, plakları, yatağa bağlanmış bakire genç kızı, “zor be anne” deyip arkasını getirememeyi, şık mutfakları ve küçük ev aletlerini incelikten yoksun biçimde birbiri ardına eklemiş yönetmen. Altı doldurulduğunda izleyici sarsacak, hatta şöyle bir kendine baktıracak iyi birer simge olabilecek ayrıntılar, Irmak’ın filminde çarçur edilmiş... Evdeki ilk sevişme sahnesini gördüğümde bir başka şey ummuştum. Oysa Alper’in daha birinci dakikada gelen ve önlenemeyen tatmini, içinde yıllardır biriken bütün eğretiliğin boşalıvermesi gibiydi... Ama tüm fikirleri gibi bunun da gerisi gelmedi” (Atvur 2009: 76).

Görüleceği üzere, Alper’in filmdeki ilişkileri ve ıssızlığı çeşitli yazarlar tarafından ağırlıklı kapitalist modern toplumların bireye getirdiği aşırı bireyselleşme olgusu ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Ancak yazarların da dile getirdiği gibi film, karakterin neden bu çelişkiler içinde olduğu ve ıssızlığının nedenleri ile ilgili çok açık değildir. Alper’in konumu özellikle ‘80’li yıllardan itibaren küreselleşen dünya ile ortaya çıkan ve yeni orta sınıf olarak adlandırılan sınıf incelendiğinde bu sınıfı özellikleri ile örtüştüğü görülmektedir. Bu nedenle çalışmanın bu kısmında öncelikle yeni orta sınıfa özgü nitelikler incelendikten sonra bu nitelikler bağlamında Alper’in bu sınıf içindeki konumu analiz edilecektir.

Yeni Orta Sınıf; ‘Yuppie’ler Ve Issız Adam

1980’li yıllar bilindiği üzere tüm dünyada çeşitli açılardan değişim rüzgarlarının estiği yıllardır. Bu değişimin ardındaki en önemli etken kuşkusuz küreselleşme olgusudur. Bu yıllarda yani 1980’li yıllarda ekonomik küreselleşme ile birlikte kültürel küreselleşmenin de etkisiyle dile yerleşen İngilizce kökenli sözcüklere bir yenisi eklenmiştir: “*Yuppie*”. İngilizce “genç” (young), “kentli” (urban) ve “profesyonel” (professional) sözcüklerinin ilk harfleriyle oluşturulmuş olan bu uydurma sözcük, büyük şirketlerin üst kademelerinde yüksek maaşlarla çalışan, iyi eğitilmiş, iş hayatında yükselebilen kapasitesine sahip, tüketime meraklı ve görece genç bir ‘yeni orta sınıf’ katmanına işaret etmektedir. Kavram Türkiye’de de birçok başka ülke ile birlikte eş zamanlı olarak gündeme yerleşmiş ve belirli bir kesim içinde yaygın olarak kullanılır olmaya başlanmıştır (Ahıska ve Yenel 2006: 60).

Profesyonel yeni orta sınıf diğer sınıflardan çeşitli açılardan ayrılır. Örneğin, zengin üst sınıfların da, yoksul alt sınıfların da çocukları kendi sınıflarının doğal bir üyesi olarak doğarlar. Ama profesyonel orta sınıfın konumunu eğitimi belirlediği için çocukları sınıfsal konumlarını ailelerinden miras almazlar. Sadece dünyanın her yerinde aynı statüye ulaşabilmeleri için gerekli eğitim olanaklarının sağlanması bağlamında ailelerinden çoğunlukla fedakarlık derecesinde büyük destek görürler. Bu sınıfı varlıklı sınıflardan, geçimlerini sağlamak için çalışmak zorunda olmaları ayırır (Kozanoğlu 1993: 55). Dolayısıyla, *yuppielikte* sınıf atlama anahtar kelimedir. Yerli *yuppielerin* en belirgin özelliği, iyi isimli üniversitenin lisan bilen mensubu olmak ve ihracat, bankacılık, finans, halkla ilişkiler alanlarında kariyer-

lerini zirveye taşıma çabalarıdır. Çalışkanlık, girişimcilik, iş bitiricilik yönlerinin yanında, kadın erkek ilişkileri, yabancı kültüre bakışları, eşcinsellik, din gibi konularda geleneksel sağ akımlara göre daha esnek bir kültürel yüzey sergilerler (Şimşek 2005: 35). Yeni orta sınıf sürekli alt sınıflardan kaçır üst sınıfları kovalar. Gelişmiş bir zevkleri ve hobileri olduğuna inanırlar (Kozanoğlu 1993: 56). Uzun ve disiplinli çalışırlar konstantrasyonları iyidir (Kozanoğlu 1993: 72). *Yuppie*ler ayrıca evlenmek ve çocuk istemeyen kişiler olarak tanımlanabilir. Ayrıca seksüel tercihlerde de özgürdürler. *Yuppie* kültürü büyük şehirde yaşayan insan kültürüdür. Restoranlar, cluplar, mağazalar. (http://www.amielandmelburn.org.uk/collections/mt/pdf/85_10_44c.pdf)

1980'lerden sonra *yuppie* kavramı daha kapsayıcı kullanılmaya başlanmış, örneğin işadamları, genç sermayedarlar da *yuppie* olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Kavramın kapsadığı çerçeve yeni orta sınıf ya da küçük burjuvaziye uymaktadır. *Yuppie* kavramındaki 'şehirli'(urban) vurgusu, neo liberalizmin kente farklı bir yaklaşımını ya da kentin belli mekânlarının özellikle yeni orta sınıfa göre dönüşümünü ifade etmektedir. Hantal ve bürokratik ulus devletlere karşı sermayeyi mknatıslayan, fosforik post modern mimarisıyla göz kamaştırarak seçkin clup, cafe ve barlarıyla bankacıları ve finansçıları ağırlayan, fırsatlarla dolu "esnek küresel şehir" (Şimşek 2005: 37). Bu dönüşüm kentlerin çehresini de değiştirmektedir. Doksanlı yıllarda bankaların ve finans sektörünün yoğun desteğiyle oluşturulan "kültür kenti" kavramını da bu çerçevede düşünmek gerekir. Festivaller, bienaller, uluslararası sergiler ve jazz (Şimşek 2005: 43). Bu anlamda İstanbul, bu değişimi tümüyle içinde barındırmış ve *yuppie*lerin vazgeçil-

mez şehri olmuştur.

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de 1980'li yıllardan itibaren yeni bir ekonomi politik dönem başladı denilebilir. Bu dönemde basit anlamıyla sermaye hareketlerinin üretim ve sanayiden başta finans-bankacılık ve borsa olmak üzere rant-faiz, spekülasyon faaliyetlerine kayması olarak nitelendirilebileceğimiz neo-liberalizm, özel sektör merkezli bir hizmetler sektörünü geçmiş dönemle kıyaslanamayacak oranda genişletecektir. Bilgi işlem (IT), bankacılık, finans, medya, reklamcılık, halka ilişkiler, turizm, yeme-içme, eğlence sektörler hem yeni orta sınıf için istihdam alanları hem de en şık vitrini olarak onları hedefleyecektir (Şimşek 2005: 33).

Türkiye'de *yuppie*liğin ilk temsilcileri olarak, '80'lerin başında ihracat şirketlerinde çalışmaya başlayanlar kabul edilebilir. (Kozanoğlu 1993: 107). Bugünün yükselen yıldızları bankacılar, borsacılar, halkla ilişkiler uzmanları vb. (Kozanoğlu 1993: 55). Yani daha çok hizmet sektöründe çalışanlar.

"Yeni bir çağ" olarak nitelendirilebileceğimiz bu yıllarda, vitrindeki göz alıcı değişimlerin ötesinde yeni bir insanın da şekillendirildiği görülmektedir. Yeni iktidar stratejilerinin yatırım yaptığı bu yeni insanın özellikleri piyasanın ve kurumların dolayısıyla tanımlanmaktadır. Yeni insan ideali sadece toplumsal bir hedef değil, aynı zamanda insanların korkularını hareket geçirerek bireyselleştirilen bir normdur. Yeniçağ: Bireysel arayışların ve bireyciliğin çağı (Ahıska ve Yenal 2006: 8).

Hayat tarzı temsillerine bakarak Türkiye'de 1980'lerden 2005'e uzanan süreçte önemli dönüşümleri izlemek mümkündür. Rıfat Bali, "Tarz-ı Hayattan Life Style"a adlı inceleme kitabında Özal döne-

minden başlayarak yeni seçkinlerin dünyaya açılma çabalarını, finans ve hizmet sektörüyle doğrudan bağlantılarını sonuçta da ithal mallara ve markalı tüketime olan düşkünlüklerini, bireyciliğe ve rekabete dayalı ideolojilerini çeşitli örnekleriyle ele almıştır. Yine aynı dönemin getirdiği dönüşümlerin değişik kültürel boyutlarını “Vitrinde Yaşamak” ve “Cıvalı İmaj Devri” gibi terimlerle tartışan yazarlar da bulunmaktadır (Gürbilek, 1992; Kozanoğlu 1992) (Ahıska ve Yenal 2006: 6). Türkiye’de kentli yeni orta sınıfta yakın zamanda gözlenen genişleme, ekonominin büyümesi ve küreselleşmenin sonucudur (Ayata 2002: 53). Dolayısıyla bu dönemde ekonomi tabanlı bir kültürel değişimden bahsetmek mümkündür.

Bali, bu dönemde farklılaşmaya başlayan “yaşam tarzı”nı şöyle tanımlamaktadır:

“Yaşam tarzı, seksenli yılların ortasından itibaren seçkinler ile bu sınıfa terfi etmek isteyenlerin büyük bir hevesle benimzedikleri bir hayat şekli. Kısaca ‘life style’ olarak tarif edilen lüks bir yaşam biçimi. Genel hatları itibarıyla kaliteli lokantalarda yemek yeme, giyim kuşama özen gösterme, en iyi purloları içme, şaraptan anlama, boş zamanlarını tablo, nadir kitap, antika eser, dolmakalem, klasik araba koleksiyonu yaparak geçirme gibi süzülmiş zevklerden oluşan bir bütün”. (Bali 2002: 146).

Hayatın hemen her alanını etkileyen bu dönüşümde “yeni şehrin” modeli ise New York’tur. Çok kültürlülüğü, melezliği, hızı, cappucino ve suşisi, eğlencesi, clubber yaşam biçimi ve gökdelenleriyle, finans merkezi New York, “küresel şehir” adaylarının arzu nesnesi olacaktır. Bu anlamda doksanlarda büyük dönüşüm geçiren (1991 sonrası) Beyoğlu örneği de anlamlıdır. Parizyen bir özlemle geleneksel orta-üst sınıfa uzun

süre ‘nostalji gıdası’ sağlayan Beyoğlu, bu süreçte hızla New Yorker’laşacak (Soho gibi eğlence yerlerinin ismi bile bunu gösterir) ve doksanlarda güçlenmeye başlayacak “neşeli” kesimin temasını bekleyecektir. (Şimşek 2005: 45).

İstanbul’un bu farklı küresel şehir imajına yakışacak şekilde yeme içme mekanları da farklılaşacaktır. Kuşe kağıtlara basılmış life style dergilerinde sıkça görülen gazetelerde yarı reklam haber türünden yazılara konu olan, televizyonlardaki yemek programlarına taşınan kafeler bulunmaktadır. İki dilde yazılmış mönüleriyile; çoğunlukla üniversite öğrencisi, iyi eğitilmiş garsonlarıyla; incelikli ve seçkin dekorlarıyla; özel fincanları, tabakları, çatal, bıçak, kaşık takımlarıyla Türkiye’nin büyük kentlerine Viyana’yı, Roma’yı, Paris’i, New York’u taşıyanlar da bunlardır (Ahıska ve Yenal 2006: 289).

Yeni orta sınıfa özgü bütün bu anlatılanlar ışığında *Issız Adam* filminde filmin adının gönderme yaptığı başrol erkek karakter olan Alper’in bu yeni orta sınıfın bir temsilcisi olduğu söylenebilir. Yani o bir “Yuppie”dir. Film, geçtiği mekan, sunulan hayat tarzları ve karakterin özellikleri üzerinden incelendiğinde, bu sınıfın hayat tarzı ve içinde bulunduğu konumla (ailesinin hayat tarzı ile kendisinininki arasında yaşadığı çelişkiler, bu sınıfın Türkiye’deki geleneksel hayat tarzına artık dahil olamayışı, ‘ıssızlık vs.) ilgili ipuçları ile dolu olduğu görülmektedir. Öncelikle mekan olarak bakıldığında yukarıda da açıklandığı gibi filmin büyük bir kısmının Beyoğlu’nda geçmesi bize karakterle ilgili bu anlamda bir ipucu vermesi açısından önemlidir. Alper’in kafesi, Ada’nın işyeri, karşılaştıkları yer vs. Hepsî Beyoğlu’ndadır. Beyoğlu lüks cafe ve restoranlarıyla, özgürlükçü havası ve New Yorklaşan yaşam tarzıyla bu sınıf için ayrı bir öneme sahiptir.

Filmde Alper'in çeşitli açılardan bu sınıfın bir temsilcisi olduğu gösterilmektedir. Sınıfsal konumu itibarıyla de yeni orta sınıfa ait özellikleri göstermektedir. Ailesel kökeninin ya topraklı köylü ya da rantiyeye olduğunu öğrendiğimiz Alper, genel olarak küçük burjuvazi içinde telakki edilebilir. Ancak, toprağı satıp sermaye edip kentte yatırım yapmıştır. Kendisinin de şeflik yaptığı yani kendi emeğini de üretim sürecine kattığı düşünülürse küçük burjuva ya da 1970 sonrası literatür uyarınca kentli orta sınıf ya da yeni orta sınıf üyesidir denebilir. Yaşam biçimine bakınca da bir burjuva ile karşılaşırız. Yediğı, içtiğı, dinlediğı, cinsel hayatı vs. ile İstanbul'da özellikle iki binli yıllarla birlikte olgunlaşmaya ve kendine ait bir kültür yaratmaya başlayan bir sınıfın üyesidir (Ahıska 2009: 77). Daha önce de belirtildiğı gibi profesyonel orta sınıfın konumunu eğitimi belirlediğı için çocukları sınıfsal konumların ailelerinden miras alamazlar ancak gerekli eğitim olanaklarının sağlanması bağlamında ailelerinden çoğunlukla fedakarlık derecesinde büyük destek görürler. Alper de bu anlamda İstanbul'a gelebilmek için ailesinden destek görmüştür.

İstanbul'da başarılı olan ve içinde bulunduğu sınıf anlamında şehrin en "havalı" semtinde bir restaurant açan Alper, gelir seviyesi bakımından yeni orta sınıfa özgü bir hayat tarzını tutturabilmektedir. Açtığı restaurant Beyoğlu'nda tarihi bir binanın alt katında yer aldığından, dekor ve seçilen mekân açısından yeni orta sınıf için anlamlıdır. Kentin yaşam tarzlarıyla beraber Newyorklaşması, kentte bazı mekânların "sanayisizleştirilerek" geniş bir hizmetler ağına açılmasına neden olacaktır. Mimari tasarım ve gayri menkul piyasalarındaki spekülasyon hareketlere de eklemlenmiş "soylulaştırma" girişimi, çöküntü binaları yeniden di-

zayn ederek, tarihsel motifler eklemleyerek, mekânı üst sınıflar ve yeni orta sınıfa dönük, eğlence, cafe, bar, restaurant ya da kültürel seçkin mekânlar durumuna getirilmesidir (Şimşek 2005: 47).

Alperin restaurantı da evi de bu sınıfa özgü niteliklere sahiptir. Yeni orta sınıfın mekân tasarımı anlayışı da farklıdır. '90'lı yıllarda yeni orta sınıf da dâhil olmak üzere üst gelir grubuna önerilen tasarım modeli minimalizmdir. Formda sadelik ve yüzeyi hedefleyen bu tasarım üslubunun, tasarım kültürü açısından bakıldığında modernizm ve kübizme kadar geniş bir tarihi vardır. Mimarlıkta modernizm öncelikle "süslemeye" karşı bir savaş ile işe başlamış, ünlü modernist mimar Le Corbusier'in "ev bir makinedir" cümlesiyle özetlenebilecek bir akılcılığı hedeflemiştir. Çünkü "süsleme" aristokrasinin ve "düşkün" burjuvazinin mekan anlayışını belirlemektedir. Aristokrasiden geleneksel orta ve alt sınıflara, 1945 sonrası "kitlesel üretim" ile ulaştırılan süslü mobilyalara karşı, yeni orta sınıf bir tür "yeniden başlama, hijyen ve tarihsizliği" vurgulayan minimalist formlarla kendini onlardan farklılaştıracaktır (Şimşek, 70). Ayrıca, yeni orta sınıf içe değil dışa dönüktür. Evlerini ziyaretçilere ve kamuoyunun gözlerine açmışlardır. Pencelerindeki görüntü geçirmez perdeleleri kaldırmışlar, dükkanlarındaki kepenleri çıkarmışlardır. Evlerinde bir ışık ve mekân çılgınlığı vardır. Odaların yerini açık oturma alanları almış, karanlık köşeler izlenebilir hâle getirilmiştir (Şimşek 2005: 79) Alperin evinde de perde yoktur ve evin hemen her köşesinde abajurlar vardır. Mutfak ayrı değil, oda gibi açık bir yaşam alanı izlenimi vermektedir. Restaurantı ve evi son derece modern ve minimal tarzda döşenmiştir. Geleneksel anlamda biblolar, örtüler vb. süslemelere rastlanmaz. Ayrıca hijyen de onun

için önemlidir. Evine düzenli olarak temizlikçi kadın çağırması, telefonla ona talimatlar vermesi ve birlikte olduğu her kadından sonra nevresim takımını değiştirdiğinin gösterilmesi Alper'in bu yönünü gözler önüne sermektedir.

Erkeklerin yaşamı ve erkek dünyası, kadınlara göre daha net bir biçimde ikiye bölünmektedir. Çünkü erkekler iş ve kent yaşamının erkek egemen dünyası ile evin daha özel, evcimen ve kadınsı dünyası arasında sürekli olarak gidip gelmektedir. Erkekler tarafından ev, aileyi şehirdeki hayatın tehlikelerinden koruyan bir sığınak, yozlaşmış bir dünyada her an çekilenebilecek bir manevi huzur kaynağı, insanın kentte yaşadığı günlük baskılardan kurtulmak istediği bir yer olarak kabul edilmektedir. Ev sağladığı rahat ve huzur nedeniyle sevilmiştir; insan burada bedensel ve zihinsel olarak rahatlayabilmekte, kendiyile daha barışık hâle gelebilmekte ve bazılarının ifade ettiği gibi, kamusal yaşamdaki “ötekine-yönelik benliğine” karşılık “gerçekten kendisi” olabilmektedir. Erkekler, işyerlerinin bulunduğu kent merkezinin olmasa bile kendi işyerlerinin, yani ofislerinin evleri gibi temiz ve düzenli olduğunu vurgulamaktadır (Ayata 2002: 44). Bu anlamda Alper için evi, gerek iş dünyasında gerek ilişkiler anlamında yaşadığı sıra dışılıklardan ve duygusuz ilişkilerden uzaklaştığı mekândır. Örneğin, dışarıda ilişkiler anlamında oldukça duygusuz, katı, sadece cinselliğe dayalı acımasız ilişkiler yaşarken onun duygusal da olduğuna dair ipuçlarına evde ulaşılabilir. Tek başına eski kırkbeşlikleri dinlerken duygulanması gibi.

Bu sınıfın temsilcisi geleneklere daha çok bağlı olan alt sınıftan oldukça uzakta durmayı yeğler. Örneğin yeni orta sınıf mensupları, kalabalık mekânlarda sık sık karşılaştıkları zorluk ve rahatsızlıklar konu-

sunda da özellikle duyarlıdır; tıraşsız, dişleri fırçalanmamış, kötü kokan ve bağıra çağıra konuşan bir insan kitleleriyle sarılmış olma hissi boğucu bir durum olarak algılanmaktadır. Bunun nedeni ise kişinin kendisi ile başkaları arasına yeterince mesafe koymaması, onlardan kendisini yeterince ayırmaması olarak görülmektedir. (Ayata 2002: 41). Alper'in büyük şehirde aşırı bireyselleşmesi ve geleneksel yapıdan uzaklaşması ve Kozanoğlu'na göre yukarıda da belirtildiği geç kapitalistleşmiş bir toplumun burjuva yaşam tarzına özgü bir şekilde cafesinde, annesinin yaptığı alışverişten sonra aldıklarını göstermesi ve bağıra çağıra konuşmasından rahatsız olur. Mesafe isteği de çok temeldir. Ada'dan ve diğer bütün kadınlardan seviştikten sonra hemen ayrılmak istemesi ve ilişkiyi sonlandırma isteği de bu istekle paraleldir.

Alper yukarıda Bali'nin bahsettiği bu sınıfın “life stylea”ına özgü nitelikleriyle de diğer sınıflardan farklı yaşamaktadır. Bali'nin sözünü ettiği kaliteli lokantalarda yemek yeme, giyim kuşama özen gösterme, en iyi puroları içme, şaraptan anlama, boş zamanlarını tablo, nadir kitap, antika eser, dolmakalem, klasik araba koleksiyonu yaparak geçirme gibi elit zevklerden oluşan bir bütün içinde hemen hepsinden bir şeyler taşımaktadır. Kaliteli bir lokantaya kendisi sahip olmakla beraber giyim kuşamına özen göstermekte, sürekli şarap içmekte ve en önemlisi eski, bulunması oldukça zor antika denebilecek kırkbeşlikleri toplamakta bu anlamda elit bir zevke sahip olmaktadır. Yeni orta sınıfa özgü bu nitelikler film üzerinden incelemeye değerdir.

Öncelikle yeme-içme anlamında farklı bir bakışa ve zevke sahip olmak önemlidir. Her türlü tüketimin görünürlüğünün arttığı, müzikten kıyafete tüm tüketim alanlarında

yapılan tercihlerin bir statü, farklılık ve prestij ifaretini olarak değerlendirildiği bir zamanda, dıfıarıda yemek konusunda yapılan seçimler de, kültürel ve sembolik hiyerarşilerin oluşmasına önemli katkılarda bulunmaktadır. Farklı tatlar keşfetmek, gelişmiş bir damak zevkine sahip olmak, yabancı ve etnik mutfakların özelliklerini bilmek, şaraptan anlamak, restaurant modalarını yakından izlemek gibi özellikler toplumsal farklılıkların kurulmasında, sürdürülmesinde ve dillendirilmesinde önemli araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreçte hiç kuşkusuz iyi yemek yemenin giderek bir uzmanlık, bilgi, kültür meselesi birikim isteyen bir konu olarak konuşulmaya başlanmasının önemli bir rolü bulunmaktadır. Neyin nerede nasıl yenilip içilmesi gerektiğini söyleyen uzmanların çoğalmas; kendini gurme olarak gören yemek yazarlarının ortaya çıkması; gazete ve dergilerde yemekle ilgili yazıların artması da görece yeni bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır (Ahıska ve Yenal 2006: 386-387). Bu anlamda Alper tam da bu farklılaşmanın merkezinde bulunmaktadır. Çünkü bu ayrıcalığa meslek olarak sahip bulunmaktadır. Gelişmiş bir damak zevkine sahip birisi olarak yemeğin nasıl yapılip nasıl yenmesi gerektiği ile ilgili Ada'ya küçük bir de ders verir. Yemek yapılırken sebzelelerin hangi sırayla atılması gereği, sosların özellikleri, yemeğin tadının daha iyi anlaşılması için şaraptan önce tadılması gereği, gibi. Buradan da anlaşılacağı üzere Alper bir gurmedir. Yine bu ayrıcalığa sahip bir sınıf temsilcisi olarak kendine ait restaurantında konuklarına da bu farklılığını hissettirmek ister. İşinde çok titizdir. Gelen müşterilerinin memnun kalması onun için çok önemlidir. Çünkü aynı zamanda bu mekânlara gelen kişiler için buralarda bulunmak da ayrı bir sınıf göstergesidir. Zaten bu tarz mekânlar gazeteler, dergiler aracılığıyla da sürekli tanıtılarak bu sı-

nının ihtiyaçlarına hizmet eder. Dolayısıyla özellikle '90'lı yıllardan itibaren farklılaşan bu yaşam tarzının medya dünyasına da bazı yansımaları olmaktadır. Doksanların ortasında yayına başlayan "Yeni Yüzyıl" daha sonra "Radikal" gazetesi gibi gazeteler üniversite eğitimli, laik, liberal, entellektüel ve iyi yaşamayı seven, görece yüksek gelirli kendilerini geleneksel orta sınıflardan farklılaştırma hevesi olan profesyonel bir kesimi hedefleyecektir. Örneğin, yeni orta sınıfın en "otantik" gazetesi sayabileceğimiz Radikal'ın en dikkate değer yönü "kent" vurgusudur. Özellikle hafta sonu eklerinde yoğunlaşan bu vurgu, kentin bazı "soylulaştırılmış" bölgelerini "yeme içme ve eğlence cennetleri" olarak adresleyecektir (Şimşek 2005: 75). Benzer şekilde bu sınıfın bir temsilcisi olarak kendisi böyle bir mekâna sahip olan Alper'in restaurantıyla ilgili bir gazetede çıkan övgü dolu yazı onu çok heyecanlandırır. Bu, onun için başarı göstergesidir.

Balı'nın de belirttiği gibi, hayatın her alanında ve özellikle de yeme içme konusunda alt ve orta sınıf temsilcilerinden farklı bir damak tadına sahip olması gereken bu sınıf için şarap da önemli bir göstergedir. Öncelikle kaliteli bir şarap, sahip olduğu madde değeri ile birlikte herkesin ulaşamayacağı bir tüketim nesnesi olduğu için, sahibine farklı bir özellik katar. Ayrıca şaraptan anlamak da bu sınıfın her alanda sahip olması gereken elit zevkleri açısından iyi bir gösterge oluşturmaktadır. Şarabın Batı ülkelerinde olduğu gibi seçkin hayat tarzının bir simgesi olarak kabul görmesi '90'lı yıllardan itibaren Türkiye'de de söz konusu olmuştur. Şarabın Türkiye'de bir statü simgesi olarak kabul edilmesinin nedeni ithalatın serbest bırakılmasının ardından başta Doluca olmak üzere yerli şarap üreticilerinin tüketimi arttırmayı amaçlayan kapsamlı bir halkla ilişki-

ler kampanyasına girişmeleridir (Bali 2002: 149). Şarap ithalatının serbest bırakılmasıyla birlikte tüketimi artırmak ve marka bağlılığı yaratmak için kullanılan yöntemlerden biri, kaliteli şarap tüketen kişilerin yüksek gelir düzeyine sahip oldukları ve lüks mekânlarda oturdukları varsayımından yola çıkarak tanıtımların tüketicinin ayağına kadar giderek gerçekleştirilmesidir (Bali 2002: 150). Alper de bu anlamda bir statü ve dolayısıyla bir sınıf göstergesi olarak evde, iş yerinde sürekli şarap içmektedir.

Yine Bali'nin bu sınıfa özgü "life style" betimlemesine devam edecek olursak, bu sınıfa özgü en önemli niteliklerden bir tanesi de, son derece süzölmüş bir zevke, bir hobiye sahip olmaktır. Alper'in en önemli hobisi eski kırkbeşlikleri toplamak ve dinlemektir. Bu hobi, sınıf göstergesi olarak iki açıdan değerlidir. Birincisi neredeyse antika sayılabilecek bu plakların maddi değeri bulunmaktadır ve Alper bunu karşılayabilecek maddi güce sahiptir. İkincisi, yine bu sınıfa özgü "retro" modasına uymasındır. '90'lı yıllardan itibaren mekân, "geleneksel beğeniden" farklılaşmanın aracı olarak, saf, temiz, pürüzsüz ve minimalist anlayışla, "izsiz, tarihsiz" hep yeniden başlanan, "Tabula Rasa" (boş levha) bir mekâna dönüşecektir. Geleneksel orta sınıfların mekâna dönük nesnelere ise, ancak kültürelleştirilerek, parodileştirilerek (örneğin eski radyolar, pikaplar gibi) "retro" diyebileceğimiz bir tarzda yeni orta sınıf mekânlarında kendilerine yer bulacaktır (Şimşek 2005: 73). Benjamin'e göre moda sürekli geçmişe uzanmakta, geçmiş olanı yeniden "yeni" olarak gündeme getirmektedir. 1990'larda dünyada olduğu gibi Türkiye'de de karşımıza çıkan retro modasını bu düşünceler ışığında anlamlandırmak mümkündür. Bu yıllarda iç dekorasyondan mobilyaya, modadan müziğe her alanda ye-

rel "eskiler" modası başlamıştır (Ahıska ve Yenil 2006: 373). Özellikle de müzikte belirgin bir nostalji modası bulunmakta, 70'li, 80'li yılların müzikleri çalınmakta, film müzikleri tekrar yayınlanmaktadır (Ahıska ve Yenil 2006: 377).

Sınıfa özgü bu anlayış Alper için beraberrinde pikap tutkusunu getirmektedir. Evinde artık pek çok kişinin dijital müzik dinlediği bir zamanda Alper, retro denebilecek bir tarzda pikap kullanmakta ve 70'li, '80'li yılların müziklerini yani eski kırkbeşlikleri dinlemektedir. Bu elit hobisiyle Alper, kendini diğer insanlardan farklılaştırmaktadır. Ada'ya da insanların bu müziğin kalitesinden haberdar olmadıklarını söyler. Bilindiği üzere müzik insanların kendilerini konumlandırabileceği anlamlar üretir (Stokes 1999: 122). Her ne kadar dışarıdaki hayattında çok duygusuz ilişkiler yaşayan biri olarak görülse de evinde dinlediği bu kırkbeşlikler Alper'in duygusal yönüyle ilgili ipuçları verir.

Ancak retro modası modalara otantik bir içerik katmaya çalışıp, bugünde bir geçmiş arzusu yaratırken, kapitalist meta üretiminin mantığını da tekrarlamaktadır (Ahıska ve Yenil 2006: 377). "İssiz Adam" film müziklerinin de daha sonra plak olarak basılması ve oldukça talep görerek pek çok yerde çalınması, şarkıcılar tarafından tekrar albümlere girmesi de olayın bütününde kapitalist meta üretimine katkı sağlamaktadır.

Ada ise, kendine ait dükkanı olan bir küçük esnaftır. Sanatçıların atölye-evleri, sanat galerileri ve kursları, özel ürünler satan dükkanlar, kafeler, publar, lokantalar ve restore edilen binalar çoğaldıkça, bu kentsel alanlar, iyi kazanan sanatçı, yazar mimar gibi entellektüeller olduğu kadar, iyi kazanan bekar ya da çocuksuz yeni orta sınıf için de bir çekim merkezine dönüşmektedir (Şim-

şek 2005: 48). Bu anlamda Ada bu sınıfa yönelik farklı, özel ürünler satan bir dükkana sahip olduğu için bu sınıfın dikkatini çeker. Ancak Ada'nın yaşam tarzına bakıldığında, yeni orta sınıfa ait olmadığı görülmektedir. Çünkü Ada öncelikle bu sınıfın en önemli özelliği olan yüksek gelirli bir işe ve elit bir yaşam tarzına sahip değildir. Ayrıca gerektiğinde geleneksel yaşam tarzının ritüelleri içinde yer alabilmektedir. Alper'in sınıfsal bir özellik olarak diğer sınıflarla aynı mekânlarda bulunmaktan ve geleneksel yapının getirdiği ritüelleri (düğün vb.) paylaşmaktan kaçtığı durumlarda Ada bu sınıflardan ve bu yaşam tarzının bir parçası olmaktan bir rahatsızlık duymaz.

Bali'nin yeni orta sınıfı tanımlarken kullandığı "çılgın kalabalıktan uzak"¹ tabiri ile Alper ve Ada'nın tanışmasına aracı olan kitabın adının aynı olması (Thomas Hardy, Çılgın Kalabalıktan Uzak) bilinçli bir tercih mi bilinmez ama ilginç bir ironidir. Filmin ilerleyen sahnelerinde Ada'nın kitabı sahafalarda bulup bulmadığı gösterilmemektedir. Ancak Ada "çılgın kalabalıktan uzak" bir yeni orta sınıf temsilcisini bulmuştur.

Alper'in Ada ile uzun süreli ve ciddi bir birliktelik kuramaması yine büyük ölçüde sınıfsal bir özelliktir. Çünkü yeni orta sınıf için bireysellik ve özgürlük ön plandadır. Bireysellik ve özgürlük bu sınıf için evlenme yaşının büyümesi, evlenmek istemeyen erkeklerin artması, kendi evinde yemek

yapan bekar sayısının artmasına bağlanabilir (<http://deniz.azbuz.com>). Bu sınıfın bu anlamda yaşadığı gerilimi Can Kozanoğlu şöyle dile getirmektedir:

"Orta sınıfın gerginliğine bakmak bambaşka bir şey; fazlasıyla gergin yaşayan bir sınıf çünkü. Zenginliğin ve yoksulluğun, üst'ün ve alt'ın gerginliklerinden farklı. İki yanından çekince, gerilim lastiğin ortasına biner ya... Gerilen ama kopmayan bir yeniçağ lastiğinin gerilimi orta sınıfsinki.." (Kozanoğlu 2001: 55).

'90' lı yıllar toplumun bir kesiminin gelirinin daha çok artmasıyla ben'in ön plana geçtiği, keyif almanın öncelikler arasında yer aldığı, kendilerini "İstanbul"un asıl sahipleri olarak görenlerin taşradan kopup gelen köylüler ile birlikte bulunmak istemedikleri bir dönemdir (Bali 2002: 121). Bu anlamda yaşadığı küçük şehirden İstanbul'a gelerek kurduğu iş ve hayat tarzıyla sınıf atlayan Alper hiçbir şekilde alt ve orta sınıfa ait yaşam kalıpları arasına sıkışıp kalmak istemez. Annesine bu anlamda yaşadığı genel karmaşayı "zor be anne" diyerek dile getirir. Annesinin "nesi zor be oğlum?" sorusuna karşı tekrar "zor be anne" diyerek karşılık verir. Bütün bu bireysellik ve özgürlük düşkünlüğü sonucunda Ada ile birlikteliğin onu geleneksel bir hayat tarzına götüreceğini anladığından kesin kararını verir ve ayrılır. Çünkü daha önce sevgili iken kaçtığı geleneksel toplumlara özgü aile anlayışı içinde yapması gerekenler (aile ile yakın ilişkiler, alışverişler, düğün törenleri vb.) bu sınıfa özgü life style'a uymaz.

Sonuç Yerine

Yeni orta sınıfın yukarıda kısaca incelenmeye çalışılan genel özelliklerine bakıldığında "İssız Adam" filminin başrol erkek karaktere-

¹ Rifat Bali'nin, adı geçen kitabında yeni orta sınıf için attığı başlık şu şekildedir: Yeni Orta Sınıf; "Çılgın Kalabalıktan Uzak". Yeni orta sınıfı tanımlamada kullandığı bu tabir ile sınıf temsilcilerinin modern sitelerde yaşama isteğine gönderme yapmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz., Rifat Bali 2002. Taz-ı Hayat'tan Life Style'a. Yeni Seçkinler, Yeni Mekanlar, Yeni Yaşamlar. İletişim Yayınları. İstanbul. s. 110

rinin bu sınıfın bir temsilcisi olduğu görülmektedir. Alper'in bu sınıfsal özelliğinin belirlenmesi, filmin temel çatışmasının çözümlenmesi açısından önem kazanmaktadır. Bu çatışmanın çözümlenmesi Türkiye'de özellikle '80'li yıllardan itibaren gelişmeye başlayan bu sınıfın temsilcilerinin genel olarak toplumdaki konularının ortaya çıkması açısından da önem kazanmaktadır.

Filmin temel çatışmasında Alper'in aşık olduğu kız olan Ada ile bir süre birlikte yaşamaları, aralarındaki temel sınıfsal farkların ortaya çıkması açısından yeterli olacaktır. Çünkü Alper'in *yuppie* yani "genç", "şehirli" ve "profesyonel", işinde başarılı, bireysel, evlilik ve çocuk karşıtı, alt sınıftan ve bu sınıfa özgü geleneksel hayat tarzından kaçan bir birey olarak taşımış olduğu özellikler tam da bu yeni orta sınıfa özgü özelliklerdir. Ada ise Alper'den farklıdır. Özellikle Alper'in annesi ile birlikte geçen sahnelerde açıkça ortaya çıkan sınıfsal özelliği Ada'yı daha geleneksel alt/orta sınıf içine yerleştirmektedir. Bu anlamda Türk sinemasında uzun yıllar boyunca çekilen melodramların temel çatışması olan zengin erkek fakir kız çatışmasına benzer. Yani temel çatışma yine sınıf farkları üzerine kuruludur. Fark, toplum yapısının da değişmesine paralel olarak üst ve alt sınıflara özgü yaşam tarzlarının değişmesidir. Ayrıca modern yaşam tarzında bireyselliğin artması, özellikle yeni orta sınıf için yalnızlığı, "ıssız"lığı da beraberinde getirmektedir.

Tüm film boyunca yeni orta sınıfa özgü özellikleri ve düşünce yapısı açıkça ortaya çıkan Alper, ortaya koyulan temel çatışmada aslında bir sınıf çatışması yaşayacak ve patolojik şekilde geleneksel alt/orta sınıftan ve bu sınıfa özgü yaşam tarzından uzaklaşacaktır. Ancak içinden kopup geldiği bu sınıf ile duygusal bağlarını tamamen de koparama-

dığından bu çelişki onu uzun yıllar boyunca "ıssız" yani yalnız bırakacaktır.

Kaynakça

Kitap ve Dergiler

Ahıska, Can (2009). "İssız Adam Üzerine Bir Sınıf Analizi Denemesi". *Yeni İnsan Yeni Sinema*. Kış 08-09. Sayı 22.

Ahıska, Meltem ve Yenil, Zafer (2006). *Ardığımız Kişiye şu An Ulaşlamıyor. Türkiye'de Hayat Tarzı Temsilleri. 1980-2005*. Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi. İstanbul.

Ayaz, Oğuz (2009). "İssız Adam... Aşk Öldü Nasıl Bilirdiniz?". *Yeni İnsan Yeni Sinema*. Kış 08-09. Sayı 22.

Bali, Rıfat N. (2002). *Tarz-ı Hayat'tan Life Style'a*. İletişim Yayınları. İstanbul.

Stokes, Martin (1999). "Sounding Out. The Culture Industries and The Globalization of Istanbul". *Between Global and The Local*. İçinde (Edt) Çağlar Keyder. Rowman&Littlefield Publishers, Usa.

şimşek, Ali (2005). *Yeni Orta Sınıf*. I&M Yayınları, İstanbul.

Ayata, Sencer (2002). "Yeni Orta Sınıf ve Uydu Kent Yaşamı". *Kültür Fragmanları*, içinde. (edt.) Deniz Kandiyoti ve Ayşe Saktanber. Metis Yayınları, İstanbul.

Atvur, Beste (2009). *Esas Kızlar ve Oğlanların Sessiz Haykırışı Üzerine Bir Deneme: Beyoğlu; Çık Aradan*". *Yeni İnsan Yeni Sinema*. Kış 08-09. Sayı 22.

Kozanoğlu, Hayri (1993). *Yuppieler, Prenslar ve Bizim Kuşak*. İletişim Yayınları. İstanbul.

Kozanoğlu, Can (2001). *Yeni şehir Notları*. İletişim Yayınları. İstanbul.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Yayınları. 1983. Ankara.

İnternet Kaynakları

Dyer, Richard. YuppierCulture”. <http://www.amielandmelburn.org.uk/collections/>

mt/pdf/85_10_44c.pdf

Deniz Karabacak. “Yeni orta sınıf ve Sencer Ayata Tespitleri”.

<http://deniz.azbuz.com/blog/yazi/oku/500000007817678/YENI-ORTA-SINIF-ve-Sencer>